

ressò mont-roigenc

CARRER MAJOR

Martí Rom

www.martirom.cat

01-08-2024

Des de fa anys, el carrer Major va des del “Portal d’Avall” o de “l’Església”, a la plaça Joan Miró, fins a la plaça de Mossèn Gaietà Ivern. En la documentació que trobem de temps passats, del segle XIX i fins inicis del XX, aquest carrer tenia diverses ampliacions.

Ferran Jové i Hortonedà deia en el seu llibre “Estudi Onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp” (Ajuntament de Mont-roig de Camp, 1999)¹ que “baixava fins a trobar el camí de Reus, al barranc del Primer Pont...”. Això seria, en qualsevol cas, posterior al 1856. En una escriptura de l’11 de juny d’aquell any sobre la subhasta que promourà i s’adjudicarà Bartomeu Romeu Casañas, de la part dels béns que li corresponien a la seva cunyada Concepció Mestre, com a usufructuària del seu fill Gaietà Benaprés Mestre, s’hi esmenta la casa del “carrer Major núm. 33” que correspon a la cantonada de la Coma (carrer de la Mare de Déu de la Roca) amb la plaça de Joan Miró. Segurament en aquella data, 1856, la numeració del carrer Major deuria començar a la part de dalt, tocant a la plaça del Mercat (ara de Mossèn Gaietà Ivern).

Gaietà Romeu Benaprés, entre d’altres, fou alcalde de Mont-roig del 1886 al 1891². També va ser qui el 1886 va fer la petició d’un títol nobiliari per a Antonio Ferratges Mesa, fill del mont-roigenc “americano” Ferran Ferratges Ballester; seria el primer marquès de Mont-roig³.

Aquest Gaietà Romeu Benaprés fou l’impulsor de les cases de l’esquerra (mirant des de la Font de la Sabatera) de l’actual avinguda de Reus. Comenta el meu avi Francesc Rom Serra la importància de “les cases que es varen fer a la carretera de Reus. En aquest carrer, cal remarcar-ne una de bastant categoria que era la casa pairal de cal Romeu; en unes obres que es varen fer, va desaparèixer el seu gran portal i amb ell, tot el bo i millor de l’entrada, els muntants i arc de pedra picada amb la pedra clau que ens hagués sigut de testimoniatge sobre l’any de la seva construcció. Així doncs, amb aquesta casa formaven un conjunt de set cases edificades que eren considerades de les millors o més adinerades. Ara es la casa de la Dolors Escoda Tost (*avinguda de Reus núm. 11 i següents*)...”⁴.

---

¹ Pàg. 309.

² Sobre Gaietà Romeu Benaprés vegeu el llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pag. 96.

³ “El marquès de Mont-roig: a la recerca d’una ombra” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pag. 55.

⁴ “Guspines de la història de Mont-roig” de Francesc Rom Serra i Martí Rom (Edicions Marré / Associació de Veïns Muntanya Roja, 2010), pàg. 59.

Gaietà Romeu Benaprés fou un rellevant liberal i important alcalde. Durant el seu mandat es van fer les primeres voreres de Mont-roig, el primer clavegueram, els porxos on s'hi feia el mercat (al carrer Major pujant a mà esquerra fent cantonada amb la plaça de l'Església), es van plantar els arbres de l'entrada del poble per la carretera de Reus i es van inaugurar dues fonts: la de la carretera, també coneguda com de la "Sabatera", el 19 de juliol de 1887 i la del carrer de la Roca, la de la "Pitja", el 28 de setembre del mateix any. Consta com a segon contribuent del poble en el "Boletín Oficial de la provincia de Tarragona" del 8 de novembre de 1877 amb 779,56 ptes. El primer era Miquel Fontcuberta Vall⁵ amb 1.196,74 pessetes.

Actual plaça Gaietà Ivern

Actual carrer Major

En un comunicat del 23 de setembre de 1888, enviat al governador per la societat "El Porvenir Democràtic" ("Casino de Baix") s'hi diu que "*desde doce años (1876) acá esta sociedad está instalada en el primer piso del nº 61 de la calle Mayor de esta población...*". En aquest número 61, segons el cens del 1897 (i fins al del 1917) hi vivia Joaquim Martí Prous⁶, el meu besavi. Era "cal Panadero", la casa que molts encara hem conegut. Actualment és Francesc Riba i Mestre núm. 6. Aleshores la numeració deuria començar a l'inici de l'actual avinguda de Reus.

En un plànol del 1908 trobem que ja consta com a carrer Major l'actual carrer de Francesc Riba i Mestre.

En un altre document (del 13 de febrer de 1926), fruit de la recerca que vaig fer sobre Antoni Ferratges Mesa (primer marquès de Mont-roig)⁷, es comentava que el mont-roigenc Vicent de Pedro gestionava les propietats del segon marquès, Álvaro Roberto Ferratges Domínguez: "...el inquilino de la tienda y piso de la casa del Sr. Marqués de Mont-roig y el apoderado de dicho Sr. Marqués Vicente de Pedro Martí han pasado cuentas...". S'hi esmenta el carrer Major núm. 95 (ara núm. 21), la casa actual de la Lluïsa Compte Freixas. Aquesta, era neta de Maria Assumpció Roig Ferratges⁸, que era cosina germana del primer marquès de Mont-roig.

⁵ Vegeu el text "Mas del Tita" del llibre "Mont-roig. D'altres esberles d'un mosaic esbocinat" (Arola Editors, 2023), pàg. 51.

⁶ Fou alcalde de Mont-roig del 1899 al 1901.

⁷ "El marquès de Mont-roig: a la recerca d'una ombra" del llibre "Mont-roig. Esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.

⁸ Casada en primeres núpcies amb Joan Freixas Llaberia, va tenir tres fills: Josep Maria Freixas Roig, Maria Assumpció i Anita. El primer es va casar amb Bernarda Ferrando Planellas, la segona amb Fernando Espasa Cabré i la tercera amb Lluís Compte Aragonès. Aquest darrer matrimoni va tenir dues

Com dèiem, el carrer Major deuria començar (la numeració) cap on ara és el núm. 22 de l'Avinguda de Reus) i, potser, acabava a l'arribar a l'actual plaça de Mossèn Gaietà Ivern.

Crec que en algun temps, a més, el carrer Major pujava fins l'actual plaça de Mossèn Gaietà Ivern. Per exemple, sobre aquell republicà mont-roigenc Elies Benaiges Figueras sabem que “en aquella època tenia una Cafeteria a la plaça (actual plaça mossèn Gaietà Ivern núm. 6), i aprofitava el temps lliure per poder llegir els diaris que arribaven al poble...”⁹. Bé, seguint els censos a cavall entre el segle XIX i XX¹⁰ trobem que el seu pare, Pere Benaiges Arnal, en el de 1894, consta al carrer Major núm. 62. El seu fill, Elies Benaiges Figueras, amb 25 anys, ja surt en el de 1904. Fins al cens de 1923 hi ha aquella adreça. En el de 1925 diu que és el carrer Major núm. 28. Recordem que sempre estem parlant del que ara és el núm. 6 de la plaça de mossèn Gaietà Ivern.

Això fa suposar que, posteriorment al 1923, el carrer Major ja deuria començar al “Portal d'Avall” o de “l'Església”. En el cens de 1925 trobem que “cal Panadero” ja és al carrer Unió núm. 6. Ja no era carrer Major.

Actual carrer Major

Actual carrer de Riba i Mestre

També tinc una altra informació interessant. El meu besavi (de Vilanova d'Escornalbou), Pere Rom Bondia consta per primer cop a Mont-roig en el cens electoral del 1904; diu que viu al carrer Major núm. 56. En canvi en els censos següents del 1911 al del 1920 s'hi esmenta el carrer del Bisbe Macià núm. 3 (actualment carrer

---

filles: Anita Compte Freixas i Lluïsa. La primera, es va casar amb Anton Alsina Escoda i van tenir dos fills: Anton Alsina Compte i l'Albert.

⁹ “El Centre Obrer de Mont-roig del Camp (1911-1925)” de Francesc Rom Serra i Martí Rom (Cossetània Edicions, 2003), pàg. 97.

¹⁰ El primer del què disposem és el de 1894.

Josep Maria Gran Cirera núm. 6)¹¹. Al cens de 1911 hi consta que el carrer del Bisbe Macià començava a tocar de la plaça de l'Església, actual Mn. Gaietà Ivern.

És a dir, fins al 1924 o 1925 el carrer Major pujava pel costat dret fins incloure les cases de l'actual plaça mossèn Gaietà Ivern. Però les cases del seu costat esquerre, si més no aquelles del racó on ara comença el carrer de Josep Maria Gran i Cirera, pertanyien al carrer Major fins al 1904 i en el cens de 1911 ja consta que eren del carrer del Bisbe Macià. Fixeu-vos que aquest carrer aleshores començava a tocar de la plaça.

Una altra referència la tenim relacionada amb Antoni Ferratges Mesa, primer marquès de Mont-roig. En un document del registrador de la propietat, del 9 de maig de 1898,

s'esmenten les propietats que aquell tenia. S'hi descriu la casa del carrer Major, que posteriorment seria el "Casino de Dalt" ("Centre Legitimista")¹²: *"señalada con los números 70 antiguo y 50 moderno (ara és el 16), lindante por un lado a mano derecha con casa del heredero de Agustín Sardà Costa (el pare d'Agustí Sardà Llaberia), y parte con un callejón llamado de la Oriola..."*. Així doncs, l'any 1898 aquella casa era el número 50.

Actual plaça Joan Miró

En el cens de 1923 aquest tros de carrer que va de la Font de la Sabatera fins cap al Primer Pont, encara se'n deia carrer Major. Tenim el cas de Pau Aguiló Boronat que en el cens de 1897, i fins al de 1923, consta al carrer Major núm. 13. En el de 1925 ja era carrer Romeu núm. 10.

Del cens de 1925 fins al del 1932 se'n va dir carrer Romeu; estava dedicat a aquell alcalde Gaietà Romeu Benaprés que hem citat abans. En aquest cens darrer ja consta com a carrer 14 d'abril. Després de la Guerra Civil (1939) seria "Avenida José Antonio" (Primo de Rivera). En un ple de l'ajuntament del 29 de maig de 1980 es canviaria a Avinguda de Reus.

Finalment, centrant-nos en "cal Panadero", el 1897 era el carrer Major núm. 61. El 1925 era el carrer de la Unió núm. 6. El 1932, amb la República, fou el carrer de Galán i García Fernández núm. 6¹³. El 1940, amb el nou règim franquista seria carrer "Caídos"¹⁴ núm. 6. I, finalment, el 1980 carrer de Francesc Riba i Mestre núm. 6.

Un altre cas que ens pot fer acabar d'entendre l'evolució d'aquest carrer que ara és de Francesc Riba i Mestre, és el cas de Jaume Puñet Jordi. En el cens de 1911 trobem que

¹¹ "La nissaga dels Rom (6): Els Rom comerciants de Mont-roig" del llibre "Mont-roig. D'altres esberles d'un mosaic esbocinat" (Arola Editors, 2023), pàg. 297.

¹² El 1914 la va comprar el "Sindicato Agrícola Montrogense".

¹³ Més comunament dit carrer de Galán. Els capitans Fermín Galán i Ángel García Hernández varen fer un pronunciament, a la guarnició de Jaca el 12 de desembre de 1930, contra la monarquia absolutista d'Alfons XIII que va fracassar. Van ser condemnats a ser afusellats per un Consell de Guerra sumaríssim. Quatre mesos després es proclamaria la República. Serien els "màrtirs" de la Segona República.

¹⁴ "Caídos por Dios y por la Patria".

viu al carrer Major núm. 1. En el de 1925 ja serà carrer Unió núm. 44. En el de 1932, Galán i García Fernández núm. 44. I en el de 1946 carrer “Caídos” també núm. 44. El número no canvia en els darrers casos, però sí el nom del carrer.

L'actual plaça de Joan Miró, quan va deixar de ser carrer Major i passà a plaça de Castelar? Pel seguiment d'una persona que hi vivia (Salvador Aragonès Prous) sabem que fins al cens de 1923 encara era el carrer Major (núm. 73) i que en el del 1925 ja s'anomena plaça Castelar¹⁵. Ho serà fins passada la Guerra Civil. En el cens de 1945 s'esmenta que és la “plaza del Generalísimo”. Es va canviar l'any 1940, per ordre del nou règim.

Així doncs, la postal núm. 4, la de la plaça Castelar (ho posa en la pròpia postal), d'aquella col·lecció de 20 postals que va fer Joaquín López Bellver¹⁶ que venia en la seva botiga la “Vda. de Benaiges”¹⁷, es deuria fer després del 1923.

Es curiós que en el ban del 9 de gener de 1940, a l'acabar la Guerra Civil, sobre “el cambio de nombres de las vías públicas...”, s'hi diu que la “plaza de la Constitución” passaria a denominar-se “plaza de España”. En el darrer cens durant la Segona República, el de 1934, encara s'anomenava plaça de Castelar. I en el primer cens del franquisme, el de 1945, era “plaza del Generalísimo”. La plaça Joan Miró s'inaugurà el 29 d'abril de 1979, amb la presència del propi artista i com a conseqüència de la campanya feta per l'Associació de Veïns Muntanya Roja.

Resum

Sembla que pels volts de 1923 o 1924 es va redefinir el carrer Major tal com, més o menys, el coneixem ara (excepte el tros del que era plaça de l'església nova). Hem vist que la numeració s'inicia al Portal, que es crea la plaça de Castelar (ara Joan Miró) i el carrer Unió (ara Francesc Riba i Mestre).

Addenda

En un context més general sobre els carrers de Mont-roig és important reproduir el ban del 9 de gener de 1940, a l'acabar la Guerra Civil (1936-1939), sobre “el cambio de nombres de la vías públicas...”. S'especifica que “se denominaban” i “han de denominarse”: calle de Romeu / Avda. José Antonio; Plaza de la Constitución / Plaza de España; Agustín Sardà / Joaquín Bau; Unión / Caídos por Dios y por la Patria; Pica / General Mola; Arriba / Vázquez de Mella; Hospital / San Roque; Coma / General

---

¹⁵ Emilio Castelar (1832-1899) fou l'últim president (1873-1874) de la Primera República. Després de la restauració borbònica va militar en el dinàstic partit Liberal.

¹⁶ Text “Joaquín López Bellver i la col·lecció de fotografies antigues de Mont-roig” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pag. 575.

¹⁷ Teresa Nogués Sardà, era vídua de Jaume Benaiges Just (dit “Jaume de l'Escoda”), de cal Reverter. Mare d'Antoni Benaiges Nogués. Vegeu el text “Antoni Benaiges Nogués: un mestre Mont-roigenc assassinat el 1936” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pag. 319.

També era neboda d'Agustí Sardà Llaberia, el nostre il·lustre pedagog, diputat i senador republicà. Vegeu el text “Agustí Sardà Llaberia: pedagog i republicà” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pag. 151.

Aranda; Nueva / Calvo Sotelo; Real / General Moscardó; Voltas / Victoria; Poniente / General Yagüe.

I el de restitució dels noms, amb l'arribada de la democràcia, que consta a l'acta del 29 de maig de 1980: calle de la Roca / carrer de la Mare de Déu de la Roca; Vázquez de Mella / d'Amunt; General Mola / de la Pica; San Roque / de l'Hospital; General Moscardó / Reial; Calvo Sotelo / Nou; General Yagüe / Ponent; Joaquin Bau / Agustí Sardà; Caídos / Francesc Riba i Mestre; Plaza XXV Años de Paz / Miramar; carrer de la Victoria / de la Pobla d'en Taudell; Avda. José Antonio / de Reus; calle de la Muralla / de la Murada.

Plànol del 1908

